

POSTANOWIENIE

2 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 2 kwietnia 2024 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie

w sprawie z powództwa E.K. i B.H.

przeciwko Bank AG w W.

o zapłatę i ustalenie

na skutek wystąpienia przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie

postanowieniem z 22 stycznia 2024 r., IX GC 154/24,

o oznaczenie sądu właściwego,

odmawia oznaczenia sądu.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie zwrócił się do Sądu Najwyższego z wnioskiem o oznaczenie sądu właściwego, przed którym należy wytoczyć powództwo w niniejszej sprawie. W ocenie Sądu Rejonowego wobec faktu, że oddział przedsiębiorcy (pозwanego) nie posiada osobowości prawnej, a W. nie jest głównym miejscem położenia siedziby przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania przezeń działalności, Sąd ten nie pozostaje właściwy do rozpoznania niniejszej sprawy, gdyż powódki powołały się na art. 30 k.p.c., a nie na art. 37² k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 45 § 1 i 2 k.p.c., jeżeli na podstawie przepisów kodeksu nie można

w świetle okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej, Sąd Najwyższy oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo, o co występuje sąd, do którego wpłynął pozew. Wniosek w trybie tego przepisu jest uzasadniony dopiero w przypadku stwierdzenia, że nie ma podstaw do ustalenia właściwości miejscowej według przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Niewątpliwie część rozważań przedstawiona przez Sąd Rejonowy, tj. w zakresie,

w jakim Sąd ten wskazuje, że oddział przedsiębiorcy (w tym przedsiębiorcy zagranicznego) nie posiada podmiotowości prawnej, a co się z tym wiąże – również zdolności sądowej i procesowej, pozostaje trafna. W orzecznictwie wskazano bowiem, że pomimo iż oddział zagranicznej osoby prawnej jest wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie częścią działalności gospodarczej, wykonywanej przez tę osobę prawną poza siedzibą tej osoby lub głównym miejscem wykonywania działalności, nie świadczy to o przyznaniu oddziałowi zdolności prawnej, a tym samym zdolności sądowej w rozumieniu art. 64 § 1 i 1¹ k.p.c. Takimi zdolnościami dysponuje jedynie zagraniczna osoba prawna (zagraniczny przedsiębiorca) jako całość (zob. np. wyrok SN z 11 października 2013 r., I CSK 769/12, OSNC-ZD 2014, nr 4 poz. 70; postanowienie SN z 9 lipca 2015 r., I CSK 669/14). Posłużenie się firmą oddziału (głównego) osoby prawnej, a tym bardziej wskazanie jedynie siedziby tego oddziału (co nie ma miejsca w procedowanej sprawie), nie oznacza, że stroną czynności prawnych lub procesowych jest oddział tej osoby, jako niezależny podmiot stosunków prawnych. W takim przypadku w postępowaniu sądowym stroną jest osoba prawna mająca swój oddział, z którego działalnością wiąże się przedmiot postępowania sądowego. Sam oddział nie ma odrębnej, od będącego osobą prawną przedsiębiorcy zagranicznego, podmiotowości w sferze prawa cywilnego, nie posiadając odrębnej od tego przedsiębiorcy zdolności sądowej (postanowienie SN z 16 stycznia 2015 r., III CSK 72/14).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi także wątpliwości, że również obowiązek posługiwania się przez banki zagraniczne działające w Polsce oznaczeniem ich oddziału mającego siedzibę w Rzeczypospolitej nie oznacza, że

stroną czynności bankowej jest oddział banku zagranicznego, traktowany jako samodzielny podmiot prawny (zob. postanowienie SN z 27 października 2010 r., V CSK 96/10).

Powyższe nie stanowi jednak powodu do uznania, że wniosek przedstawiony przez Sąd Rejonowy zasługiwał na uwzględnienie.

Należy bowiem zwrócić uwagę na art. 33 k.p.c., zgodnie z którym powództwo

o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału.

W orzecznictwie zostało zaprezentowane stanowisko, że przeciwko bankowi (osobie prawnej), prowadzącemu działalność na obszarze całego państwa, można wytoczyć powództwo o roszczenie majątkowe według siedziby oddziału, z którego działalnością wiąże się dochodzone roszczenia (art. 31 i 33 k.p.c.). Właściwość przemienna wyłącza właściwość miejscową ogólną (postanowienie SN z 17 kwietnia 1986 r., II CZ 41/86, OSNC 1987, nr 7, poz. 103).

Powódki mogły wytoczyć powództwo według właściwości Sądu Rejonowego, który wystosował wniosek. Przy czym bez znaczenia pozostaje fakt, że błędnie wskazały podstawę właściwości miejscowej tego Sądu. Chociaż bowiem powołały się na art. 30 k.p.c., to jednocześnie wprost wskazały, że „pozwany bank ma swoją siedzibę znajdującą się w obrębie właściwości tut. Sądu” (s. 7 pozwu). Wyraźnie widać, że powołały się na siedzibę „banku w Polsce”, a więc oddział pozwanego banku w W., a nie bank jako całość, co wynika wprost z oznaczenia strony pozwanej.

Przedstawiony zatem na wstępie wywód odnoszący się do trafności stwierdzenia, że oddział przedsiębiorcy zagranicznego nie posiada osobowości prawnej (a zatem również zdolności prawnej oraz sądowej), nie stanowi wystarczającej podstawy do uznania, iż w procedowanej sprawie nie znajdzie zastosowania art. 33 k.p.c. Istota braku podmiotowości prawnej oddziału nie może bowiem być pojmowana w sposób, który wyłączałby zastosowanie powyżej

wskazanego przepisu. Nie należy bowiem łączyć kwestii podmiotowości prawnej, uzasadniającej możliwość bycia stroną procesu, z oceną właściwości do wytoczenia powództwa. Brak bowiem zdolności sądowej i procesowej oddziału nie uniemożliwia zbadania usytuowania jego siedziby celem określenia sądu właściwego do rozstrzygnięcia sprawy. W szczególności skoro sam ustawodawca przewidział, zgodnie z art. 33 k.p.c., możliwość wytoczenia powództwa przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, to nie ma podstaw do uznania, że przepis ten nie znajdzie zastosowania w niniejszej sprawie. Tego wniosku nie zmienia fakt, że stroną pozostaje przedsiębiorca posiadający swoją siedzibą za granicą.

Należy również zwrócić uwagę, że treść powyższego przepisu, wobec możliwości wytoczenia powództwa według siedziby oddziału, niewątpliwie sprzyja idei szybkiego i niezakłóconego toku postępowania. Nie ma zatem podstaw do wyznaczania sądu właściwego, sąd właściwy wynika bowiem z treści przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Należy także marginalnie wskazać, że Sąd Rejonowy w treści uzasadnienia wniosku nie wyjaśnił powodów, dla których art. 33 k.p.c. nie znajdowałby zastosowania w niniejszym przypadku. Ponadto, gdyby zachodziły przesłanki z art. 45 § 1 k.p.c., należałoby oznaczyć właśnie Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (z przyczyn wskazanych powyżej).

Mając powyższe na względzie, orzeczono jak w sentencji.

[P.L.]